

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 572/2020 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen valtion tekemien hankintojen kotimaisuusasteen lisäämisestä

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Jussi Wihosen /ps näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 572/2020 vp:

Onko hallitus ottanut tavoitteekseen tukea kotimaisia yrittäjiä ja tuottajia hyödyntämällä heidän palveluitaan valtion hankinnoissa,

miten kotimaisuusastetta aiotaan lisätä valtion eri laitoksissa ja

voisiko erityisesti pienimmissä hankinnoissa suosia entistä enemmän myös pienempiä, kotimaisia toimijoita?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Kotimaisten yrittäjien ja tuottajien tukeminen

Valtion hankintayksiköt noudattavat hankintatoimessaan hankintalakia, jonka tavoitteena on tehostaa julkisten varojen käyttöä, edistää laadukkaiden, innovatiivisten ja kestävien hankintojen tekemistä sekä turvata yritysten ja muiden yhteisöjen tasapuoliset mahdollisuudet tarjota tavaroita, palveluja ja rakennusurakoita julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa.

Hankintalain (2 §) mukaan hankintayksiköiden on pyrittävä järjestämään hankintatoimintansa siten, että hankintoja voidaan toteuttaa mahdollisimman taloudellisesti, laadukkaasti ja suunnitelmallisesti olemassa olevat kilpailuolosuhteet hyväksi käyttäen ja ympäristö- ja sosiaaliset näkökohdat huomioon ottaen. Hankinnat on lisäksi pyrittävä järjestämään siten, että pienet ja keskisuuret yritykset ja muut yhteisöt pääsevät tasapuolisesti muiden tarjoajien kanssa osallistumaan tarjouskilpailuihin.

Palvelujen tai tavaroiden hankinnoissa kotimaisuus ei sellaisenaan voi olla hankintalain perusteella valintakriteerinä. Palvelujen ja tavaroiden toimittajia on kohdeltava tasapuolisesti, eikä niitä voida asettaa eriarvoiseen asemaan esimerkiksi yrityksen kotimaan perusteella. Kielto syrjiä kotimaan perusteella nojaa myös EU-oikeuteen, mikä on suomalaisten yritysten etu, kun niitä on kohdeltava tasapuolisesti niiden tarjotessa tavaroita ja palveluja ulkomailla. On erityisesti pienten yritysten ja jäsenmaiden etu, että kaikkia on kohdeltava tasapuolisesti.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 572/2020 vp

Kotimaisuusasteen lisääminen valtion laitoksissa

Kuten edellä on todettu kotimaisuutta tai yrityksen tai palveluntuottajan kotipaikkaa tai kotimaata ei voida suoraan käyttää valintaperusteena tai valintakriteerinä. Tämä olisi vastoin hankintalain säädöksiä. Tärkeintä on saada julkisen sektorin toimijan tarpeisiin mahdollisimman hyvin sopivaa tarjontaa ja näihin erilaisilla palvelun tai tuotteen laatuksilla tai vastaavilla voidaan vaikuttaa, vaikka suoraa keinoa suosia tai edistää suomalaisten yritysten ja palveluntarjoajien menestysmahdollisuuksia ei ole. Esimerkiksi hankittavien tuotteiden ja palvelujen tuotannon vastuullisuuteen liittyvät ehdot sekä valintakriteerit voivat epäsuorasti antaa etua sellaisille kotimaisille vastuullisille yrityksille, joissa huolehditaan muun muassa alihankkijoiden työntekijöiden oikeuksista. Vastuullisuus on keskeisessä roolissa uudessa kansallisessa hankintastrategiassa, jota on valmisteltu yhdessä Kuntaliiton kanssa.

Kotimaisten ja pienten ja keskisuurten yrityksen asemaa voidaan parantaa myös muilla keinoin. Näistä keskeisin keino on julkisten hankintojen jakaminen pienempiin osiin, jolloin myös pienemmät ja yleensä paikalliset yritykset saavat paremmat mahdollisuudet osallistua tarjouskilpailuihin. Toisaalta pienillä yrityksillä on myös mahdollista tehdä tarjouksia yhdessä tai osallistua palvelujen tai tavaroiden toimitukseen alihankkijan roolissa. Keskeistä on myös PK-yritysten kanssa käytävä vuoropuhelu, jotta niiden edellytykset osallistua tarjouskilpailuihin voidaan varmistaa. Myös nämä näkökulmat on huomioitu kansallisessa hankintastrategian valmistelussa.

Tässä suhteessa myös hankintalaki ja julkisia hankintoja koskeva sääntely tarjoaa mahdollisuuksia. Hankintalaki kehottaa hankintayksiköitä jakamaan hankintansa pienempiin osiin silloin kun se on tarkoituksenmukaista. Hankintayksiköillä on myös perusteluvelvollisuus siltä osin, kun ne ovat päättäneet olla jakamatta suuria kokonaisuuksia.

Myös hankintalain uudistuksen yhteydessä mahdollistettu uusi toimintamalli eli dynaaminen hankintajärjestelmä voi toimia tehokkaana keinona toteuttaa hankintoja siten, että myös pienet ja keskisuuret yritykset voivat osallistua dynaamisen hankintajärjestelmän sisäisiin kilpailutuksiin. Dynaamiseen hankintajärjestelmään valitaan kaikki soveltuvuusvaatimukset täyttävät tarjoajat ja kaikki hankinnat tehdään minikilpailutuksin. Koska järjestelmään voi tulla valituksi eri kokoisia toimittajia, myös PK-yrityksillä ja alueellisesti toimivilla yrityksillä on parempi mahdollisuus päästä sopimustoimittajaksi valtion ja julkisen sektorin kilpailutuksissa.

Uusista menettelyistä on myös hyviä kokemuksia. Esimerkiksi valtion ja kuntien yhteishankintayksikkö Hansel Oy:n sopimustoimittajista pk-yrityksiä on 47 % ja osuus on kasvanut 5 prosenttiyksikköä edellisvuodesta.

Pienhankinnat ja toimintatavat

Valtion hankintatoimen keskeisenä tavoitteena on, että kaikissa hankinnoissa noudatetaan hankintalain keskeisiä periaatteita ja tavoitteita. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kynnysarvojen alle jäävissä ns. pienhankinnoissa (alle 60 000 euroa) noudatetaan samoja avoimuuden, tasapuolisuuden periaatteita kuin arvoltaan suuremmissa hankinnoissa.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 572/2020 vp

Yhtenäisillä menettelyillä pyritään siihen, että niin pienemmissä kuin isoimmissakin hankinnoissa kaikki yritykset ja palvelun tarjoajat ovat samassa asemassa.

Helsingissä 14.8.2020

Kuntaministeri Sirpa Paatero